

Мирославський Сергій

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та публічного управління навчально - наукового інституту історії, права та міжнародних відносин.
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ORCID: 0009-0009-0855-8504

Лещенко Андрій

Здобувач третього рівня вищої освіти кафедри права та публічного управління навчально - наукового інституту історії, права та міжнародних відносин.
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ORCID: 0009-0001-7157-0807

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВИКЛИКІВ

Корупція є однією з найгостріших проблем України, яка значно ускладнює ефективне державне управління та гальмує євроінтеграційні процеси. В умовах повномасштабної війни росії проти України боротьба з корупцією стає не лише внутрішньою потребою, а й міжнародним зобов'язанням України перед її партнерами. Зменшення корупції є критично важливим для підтримки обороноздатності країни, прозорого використання міжнародної допомоги та економічного відновлення.

Одним із ключових кроків у боротьбі з корупцією в Україні за останній час стало ухвалення у червні 2022 року Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки», до якого включено «Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки» [1]. Важливу роль у цій сфері відіграють новостворені антикорупційні органи, такі як Національна рада з питань антикорупційної політики, Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Антикорупційна прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Державне бюро розслідувань (ДБР) і Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Ці установи працюють у тісній взаємодії, хоча кожна з них має свої специфічні функції та завдання але, на превеликий жаль, на сьогоднішній день так і не досягли відчутних результатів у сфері протидії корупції.

В умовах воєнного стану та майбутнього відновлення країни проблема

корупції в системі державного та публічного управління в Україні стає ще більш актуальною. Це пов'язано з безпрецедентними обсягами військової, фінансової та гуманітарної допомоги, яку наша держава отримує та, ймовірно, ще буде отримувати від західних партнерів та міжнародних організацій. Питання нульової толерантності до корупції стало надзвичайно важливим під час повномасштабного російського вторгнення в Україну, що викликає дискусії щодо того, чи слід прирівняти корупцію до державної зради та внести відповідні зміни до законодавства, зокрема щодо санкцій у статті Кримінального кодексу України стосовно корупційних правопорушень.

Корупція в державному управлінні визначається як зловживання владою або службовим становищем з метою отримання особистої вигоди. Вона охоплює такі форми, як хабарництво, незаконне збагачення, фаворитизм, розкрадання державних ресурсів тощо. Як будь-яке негативне суспільне явище, корупція має свої причини та наслідки. Серед причин корупції слід зазначити наступні:

- системні фактори: недоліки в законодавстві, низька ефективність судової системи, слабкий контроль з боку антикорупційних органів;
- соціально-економічні фактори: низький рівень оплати праці державних службовців, високий рівень безробіття, економічна нестабільність, особливо в умовах війни та міжнародних викликів;
- культурні фактори: толерантне ставлення до корупції в суспільстві, недостатній рівень правосвідомості громадян.

Відповідно, наслідки корупції також є багатоаспектними та проявляються в різних сферах:

- економічні: зниження інвестиційної привабливості країни, неефективне використання бюджетних коштів, уповільнення економічного зростання;
- політичні: зниження довіри до державних інституцій, політична нестабільність, ерозія демократичних цінностей;
- соціальні: поглиблення соціальної нерівності, зростання злочинності, зниження якості державних послуг.

В рамках сучасної системи боротьби з корупцією Україна впровадила низку реформ для протидії цьому ганебному явищу, серед яких:

- створення антикорупційних органів: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАКС);

- електронні декларації: обов'язкове декларування доходів та витрат публічними службовцями;
- електронні системи закупівель: впровадження системи ProZorro для підвищення прозорості держзакупівель.

Серед теоретичних підходів до вирішення проблеми корупції пропонуємо виділити такі:

- інституційний підхід: зміцнення державних інституцій, посилення підзвітності та прозорості у роботі державних органів;
- санкційний підхід: посилення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення, активна діяльність антикорупційних органів;
- освітній підхід: формування у громадян негативного ставлення до корупції через освітні програми та медійну кампанію;
- цифровізація: впровадження цифрових технологій для зменшення людського фактора в ухваленні рішень (наприклад, автоматизовані реєстри, онлайн-послуги).

Успішна боротьба з корупцією в Україні в умовах війни та міжнародних викликів можлива за умови комплексного підходу, що передбачає:

- реформу судової системи;
- посилення контролю за діяльністю державних службовців;
- залучення громадянського суспільства до антикорупційної діяльності;
- активізацію міжнародної співпраці у сфері боротьби з корупцією;
- культурно-просвітницьку діяльність з боку держави щодо неприпустимості толерантного ставлення до корупції в суспільстві, особливо в молодіжному середовищі.

Таким чином, подолання корупції в Україні вимагає не лише реформування державного управління, а й зміни суспільної культури та цінностей.

Війна впливає на антикорупційну політику через посилення контролю з боку міжнародних партнерів, через антикорупційні реформи як передумову вступу до ЄС та НАТО та через військовий стан як чинник підвищення відповідальності.

Фінансова допомога від країн Заходу надається під умовою забезпечення прозорості та звітності; ЄС, США та міжнародні фінансові інституції (МВФ, Світовий банк) вимагають жорсткого антикорупційного контролю. Посилення контролю з боку міжнародних партнерів проявляється

також у створенні нових механізмів моніторингу за використанням коштів, наприклад, Міжнародної групи донорів, яка оцінює ефективність державних витрат.

У червні 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, що передбачає глибокі антикорупційні реформи. Європейська комісія визначила боротьбу з корупцією як ключовий критерій на шляху до повноправного членства в ЄС.

Що стосується військового стану як чинника підвищення відповідальності, слід констатувати, що війна змусила державу зосередитися на обороні та ефективному використанні ресурсів. В умовах підвищеної уваги суспільства викриття корупційних схем стає швидшим, а покарання – жорсткішим; посилено відповідальність за розкрадання військових ресурсів, особливо після корупційних скандалів у Міністерстві оборони.

Війна створила нове вікно можливостей для подолання корупції, адже:

- посилився міжнародний тиск на Україну щодо реформ;
- громадяни стали менш толерантними до корупції;
- з'явилися ефективні цифрові антикорупційні інструменти.

Водночас існують ризики військової та політичної корупції, які можуть гальмувати прогрес. Успішне подолання корупції залежить від:

1. Незалежності антикорупційних органів та реформування судової системи.

2. Збереження прозорості державних фінансів та контролю за військовими закупівлями.

3. Подальшої інтеграції України в ЄС, що вимагає дотримання антикорупційних стандартів.

З огляду на європейський вектор розвитку та міжнародний контроль, Україна має унікальний шанс радикально зменшити рівень корупції та створити ефективну, прозору систему державного управління.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. Законодавство України. GOV.UA. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2322-20#Text>_(дата звернення: 24.03.2025).